

מדרש פרשת: א"א

1

7/2

מדרש פרשת א"א רבה

א"א רבה אמר רבי לוי משל... (א) בפחזותה... (ב) בפחזותה... (ג) בפחזותה...

פרשה א

א [א, א] "איכה ישבה", שלשה נתבארו בלשון "איכה", משה וירמיה, משה אמר (דברים א, יב) "איכה אשא לבדי וגו'", ושעיה אמר (ישעיה א, כא) "איכה היתה לזונה", וירמיה אמר "איכה ישבה בדר", אמר רבי לוי משל "למטרונה שהיו לה שלשה שושבינין, אחד ראה אותה בשלומה, ואחד ראה אותה בפחזותה, ואחד ראה אותה בגיולה, כך משה ראה את ישראל בבבודם ושלותם ואמר "איכה אשא לבדי טרחכם", ושעיה ראה אותם בפחזותם ואמר "איכה היתה לזונה", וירמיה ראה אותם בגיולם ואמר "איכה ישבה", ישאלו את בן

1 §1

EICHAH MIDRASH RABBAH PARASHAH 1

Chapter 1

איכה ישבה בדר העיר רבתי עם היתה כאלמנה רבתי בגוים... How she sits in solitude! The city that was great with people has become like a widow. She that was great among nations, princess among provinces, has become a tributary (1:1).

Jeremiah^[1] said here, "How [איכה] she sits in solitude!" אמר ר' לוי לוי - R' Levi said: This may be explained by means of a parable. It may be compared to a noblewoman who fell from grace, who had three attendants; אחד ראה אותה בשלומה, ואחד ראה אותה בפחזותה, ואחד ראה אותה בגיולה - one saw her when she was in her state of tranquility, one saw her when she was in her state of intemperateness, and one saw her when she was in her state of shame.^[2] כך משה ראה את ישראל בבבודם ושלותם ואמר "איכה אשא לבדי טרחכם" - So too, Moses saw Israel when they were in their state of glory and tranquility and said, "How can I alone carry your contentiousness...!"^[3] (Deuteronomy ibid.). ושעיה ראה אותם בפחזותם ואמר "איכה היתה לזונה" - Isaiah saw them in their state of intemperateness and said, "How has the faithful city become a harlot!"^[4] (Isaiah ibid.). וירמיה ראה אותם בגיולם ואמר "איכה היתה לזונה" - Jeremiah saw them in their state of shame and said, "How she sits in solitude, the city that was great with people!"^[5]

§1 איכה ישבה - HOW SHE SITS IN SOLITUDE! The Midrash addresses the significance of the term איכה, How: Three prophets - שלשה נתבארו בלשון איכה: משה ושעיה וירמיה prophesied using the expression eichah ("How!" - an expression of amazement) - Moses, Isaiah, and Jeremiah. משה - Moses said, "How [איכה] can I alone carry your contentiousness...!" (Deuteronomy 1:12); ושעיה אמר - Isaiah said, "How [איכה] has the faithful city become a harlot!" (Isaiah 1:21); וירמיה אמר "איכה ישבה בדר" - Jeremiah said, "How she sits in solitude, the city that was great with people!"^[5]

שפת אמת:

3

"הענין הוא רכל החטאים שבכלל ישראל היה קצת מהם בשורש דורות הראשונים, דכמו (ש)כל הזכותים (=הזכויות) של בני ישראל הם מאבותיהם, כן אם היה תיקון גמור בשורש, לא היה נצמח(נים) החטאים אחר כך... דכמו 'עבירה גוררת עבירה' ומתחיל כחוש ומסיים כעבות העגלה; כן בכלל, אם יש בדורות ראשונים שנגות ועבירות קלות, נמשך אחר כך חטאים גדולים. כמו כן בזה מה שנאמר: 'איכה אשא לבדי' - שלא היה ניכר חטאם בפועל (אלא) רק שלא היו נמשכים אחר הנהגת משה רבנו עליו השלום, וזה הביא אחר כך 'איכה היתה לזונה כו'" (תר"מ ד"ה במדרש איכה).

(2)

וַיִּנְרָאָה (ש)מֵאַחֵר שֶׁכָּתוּב 'אֵל כָּל יִשְׂרָאֵל' (דברים א, א) - כִּי
אוֹתָן הַחַטָּאִים הָיוּ פָּנִים לְכָל הַדּוֹרוֹת עַד בִּיאַת מְשִׁיחַ שִׁיחָה
תִּיקֶן גָּמֹר בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, לְכֵן צָרִיכִים לְעוֹלָם לָשׁוּב (לחזור
בְּתוֹכָהּ) עַל אוֹתָם הַחַטָּאִים"
(תַּרְנַ"ו ד"ה בַּרְשִׁ"י).

(1)

MEGILLAT EIKHA פירוש 46

7 and to Ashshur, to be satisfied with bread. Our fathers have sinned, and
8 are no more; but we bear their iniquities. Servants rule over us: there is

2)

47 מגילת איכה

וַיִּנְרָאָה (ש)מֵאַחֵר שֶׁכָּתוּב 'אֵל כָּל יִשְׂרָאֵל' (דברים א, א) - כִּי
אוֹתָן הַחַטָּאִים הָיוּ פָּנִים לְכָל הַדּוֹרוֹת עַד בִּיאַת מְשִׁיחַ שִׁיחָה
תִּיקֶן גָּמֹר בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, לְכֵן צָרִיכִים לְעוֹלָם לָשׁוּב (לחזור
בְּתוֹכָהּ) עַל אוֹתָם הַחַטָּאִים"
(תַּרְנַ"ו ד"ה בַּרְשִׁ"י).

3 ירושלמי יומא א, ה.
4 יומא ט ע"ב.

"שזה פירוש מה שאמרו חז"ל: 'דור שאין בית המקדש נבנה
בימיו, כאילו נחרב בימיו'.³ משום שאם היו מתוקנים כל
החטאים שבעבורם נחרב, מיד היה נבנה. וכל שלא נבנה -
הוכחה שעדיין לא ניתקן החטא. ונראה דלכן אמרו חז"ל"
(ש)חרבן בית שני חמור לן (=לנו), משום שכשנבנה בית שני
היה תיקון בחטאים הקודמים שגרמו החרבן. אבל החטאים
שגרם בית שני, עדיין לא ניתקנו כלום, לכן חמור לן".

(3)

הרב ראייה קוק ז"ל / הנדה של פסח

4)

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא מצרים. בכח
הזרע הנטוי, להוציא אל הפועל את רוממות המעלה מעט מעט בכל דור ודור. חיב
כל אחד להשלים, לחשיג ולהרגיש את חלקו בשלמות המעלה. השייך לערכו
ולדורו, המגיע לו מיציאת מצרים.

5)

"וכל אדם בפרט צריך גם כן לידע שכל מעשיו הם סיוע לבנין
בית המקדש. וכפי מה שמקבלים על עצמם עול מלכות שמים,
מסייעין לבניינו".

פירוש חזקוני -
פירוש

אל לו לאדם להתחבא בתוך הכלל והדור כולו. עליו לדעת שגם
ברמה הפרטית יש ביכולתו - ומחובתו - להוסיף ולסייע לבניין
בית המקדש. בכל פעם שהאדם הפרטי ממליך עליו את הקב"ה
בקבלת עול מלכות שמים, ובכל עלייה רוחנית שלו, הוא מקדם
ומקרב את מלכות ה' בעולם בכלל, ומקרב את הגאולה.

שנוכה!

פתיחה לספר דברים

זה הספר נקרא **משנה תורה** וכתבו התוס' ריש מס' גיטין דמשנה תורה אינו אלא חוזר ושונה מה שלמעלה. וזה הטעם שומה בפי הרמב"ן ז"ל עד שהרמב"ן כשגמיע למצות שבפרשיות שופטים תצא מבאר בכמה מצות שמצוה זו מעין וחלק אותה מצוה הכתובה כבר. עד שחושב מצות שלוח הקן חלק ממצות אותו ואת בנו. ובעיני הוא פלא. כי שתי מצות אלו רחוקות זמ"ז מן הקצה אל הקצה. וגם כפילות המצות נמצא בס' שמות. מן תחלת פרשת שמר לך עד בחלב אמו. בפ' תשא. היא כפולה וכבר נאמרה בפ' משפטים. אלא שמ"מ אינו מיותר ח"ו כמבואר שם בס"ד. וכך בס' דברים לא נמצא הרבה מצות שנשנה. ומה שנשנה אינו מיותר ח"ו. אלא נראה טעם לזה השם. מבואר בת"א פתשגן אורייתא. כמבואר להלן י"ז י"ח. ומשמעו פירוש ובאור עד שמעמיד על דקדוק לשון התורה. ומשום דכלל זה הספר ועיקרו בא להזהיר על עמל תורה לפרש דקדוקי המקרא וזהו תלמוד. וכל המוסר ורובי דברים שהי' משה רבינו מוכיחם הכל בא לזה התכלית שיקבלו על עצמם עול התלמוד מפני כמה עיקרים שיבואר בגוף הספר. מש"ה נקרא בשמו **משנה תורה** לשון שינון של תורה. ואם נרצה לפרש משנה מלשון כפול כהבנת הגמ' סנהדרין דכ"א ב'. תהיה הכונה לפי הפשט ביחוד ע"ז הספר. משום דבוה הספר יש הרבה מקראות שא"א לפרש לפי הפשט ההכרחי שאין המקרא יוצא ממנו אלא בשתי כוונות. כאשר יבואר כ"פ בפרשיות שופטים תצא תבוא וכן בפרשיות הקודמות דכתיב כמה פעמים שמירה ועשיה למצות חקים ומשפטים. ומשמעות שמירה ועשיה דמצות אינו דומה לשמירה דחקים ומשפטים. דבמצות משמעו מעשה המצות. ובחקים ומשפטים משמעו תקון הלכה. כמש"כ בס' ויקרא י"ח ה'. מש"ה מכונה זה הספר **משנה תורה**. ושני הפירושים איכא בהא דכתיב במלכים ב' כ"ב י"ד במשנה. ת"י בית אולפנא. ופי' השני בין שני החומות. היינו שני הפירושים של משנה תורה. וכי"ז כ' הערוך ע' משנה דבלשון משנה נכלל שני כוונות. ע"ש. ודנה בב"ר פ"ו א"י אמר רשב"י ספר משנה תורה היה סיגנון ליהושע בשעה שנגלה עליו הקב"ה מצאו יושב וספר משנה תורה בידו כו'. למדנו דזה הספר ביחוד יש להוציא ממנו כל אופני מוסר. וכן בפרשת המלך כתיב וכתב לו את משנה התורה וגו' בו. ואע"ג דמצות כתיבה היתה כל התורה כולה בשלימות דוקא. מ"מ המכוון הוא משנה התורה. שיביט המלך בו תמיד כדי להגיע לתכלית המבואר שם. למען ילמד ליראה וגו' לשמור את וגו' לבלתי רום לבבו וגו' ולבלתי סור מן המצוה וגו'. ויש להבין מכ"ז דהמדקדק יפה בדברי מוסר שבזה הספר שיצא מפי משה רבינו ברוח קדשו. ימצא כל איש לפי ערכו דבש וחלב. [וע' בפ' עקב פרשה ועתה ישראל מה ה' אליהך שואל מעמך עד סוף הפרשה]. עד שגם יהושע רבן של ישראל השקיף בזה הספר תמיד. ומזה יתבונן כל אחד לפי כחו. וימצא דרך ישר להלוך נכתו. לפי הליכות עולם לו. ואור זה הספר יהי נר לרגלו.

אמנם ראש וסוף התוכחה שבזה הספר. הוא על החזקת חקים ומשפטים שהוא התלמוד בישראל. אשר ממנה תוצאות חיי האומה והיהדות בכלל. ועל זה נכרת הברית השני בערכות מואב ובהר גריזים והר עיבל להקים את דברי התורה וגו'. וממנה יתד ופנה למוסרי אנשי המעלה. הן מי שזכה לתורה ועמלה הן מי שברכו ה' להחזיקה בקיומה וכלכולה. [כמבואר בפנים ו' כ"ד כ"ו י"ט ובכ"מ]. וע"ז נקרא זה הספר **משנה תורה**. לשנן חרבה ולהשיב מלחמתה של תורה שערה. ובוה תהי לנו עוז ואורה. אמנ: